

Emléktábla-avatás
Kecskemét, 2023. április 6.
Szenes Zoltán

Tisztelt Jelenlévők!

Szinte mintha tegnap lett volna, 2021. november 29-én a Fiumei úti Sírkertben vettünk búcsút Prof. Dr. Szabó József vezérőrnagytól, az aranykoszorús vadászpilótától, a Magyar Néphadsereg repülőfőnökétől, a szovjet-magyar űrrepülés egyik szervezőjétől, a Magyar Hadtudományi Társaság volt elnökétől, a hadtudóstól és egyetemi tanártól. Már a temetésen arról beszéltünk Kilián Nándor tbk úrral, hogy egy olyan tudós tábournokot veszítettünk el, aki méltó arra, hogy emléket állítsunk életének és munkásságának. A repülő szemlélőnk javasolta, hogy az emléktáblát Kecskeméten helyezzük el, mert volt elnökünk öt évet szolgált itt Kecskeméten, a Repülő Kiképzőközpont parancsnokhelyetteseként. A mai helyszínt Ugrik Csaba dandártábornok úr, a bázis volt parancsnoka, és Dr. Sasi Ágnes ezredes asszony, a 70 éves MH Egészségügyi Központ Repülésorvosi Alkalmasságvizsgáló és Gyógyító Intézet igazgatója javasolta. Azt hiszem, hogy ez egy méltó hely Szabó József vezérőrnagy munkásságának megörökítésére. Köszönet érte!

Sajnos a HM emlékezetpolitikája elsősorban a háborús hősökre, a történelem viharjaiban elhunyt áldozatokra és a missziós veszteségekre fókuszál. Nincs törekvés arra, hogy emléket állítsunk a Béke Hőseinek, definiáljuk, hogy ki az, aki maradandót alkotott, akinek a munkássága érdemes megörökítésre, mert elévülhetetlen érdemeket szereztek a haderő fejlesztésében, a tudomány és az oktatás művelésében. Ezért mi, a MH Légierő Parancsnoksága és a MHTT elnöksége úgy gondoltuk, hogy Prof. Dr. Szabó József vezérőrnagy ilyen **katonai vezető, hadtudós és egyetemi tanár** volt.

Katonai vezetőként *pályája szépen ívelt felfelé*: soron kívüli előléptetések, kitüntetések, magasabbnál - magasabb beosztások kísérték szolgálati útját. Alezredesi rendfokozatig minden egyes rangban soron kívül léptették elő, 1973-ban lett ezredes. 56 éves volt, amikor kinevezték tábournoknak. 1984 és 1986 között *elérte szakmai pályafutásának csúcsát, az MN Repülőfőnöke lett*. A repülő fegyvernem vezetésében végzett másfél évtizedben *jelentős változások* történtek a légvédelmi és repülőcsapatoknál: megváltozott a vezetés rendszere, előbb MiG 21-es vadászgépek, majd Szu-22 vadászbombázó gépek érkeztek, fejlesztették a katonai szállító és helikopter erőket. Emlékszem, egy PhD védésen azt mondta nekem, hogy repülőfőnök korában 140 vadászgép és 30 kiképzőgép tartozott hozzá. 31 elismerés fémjelezte katonai pályáját, minden kitüntetést megkapott, amit abban a korban lehetett: kétszer részesült a Kiváló Szolgálatért Érdemérem, illetve kétszer a Vörös Csillag Érdemrend elismerésben.

Hadtudósként *példátlan örökséget hagyott ránk!* 1969-ben védte meg a hadtudományi kandidátusi értekezését, 1988-ban szerezte meg a Magyar Tudományos Akadémia doktora tudományos címet. Több mint 200 tudományos publikációja jelent meg, amelyek ma a katonai repülés fontos szakirodalmát képezik. Elég megemlíteni az *Űrrepülés - A kozmosz útjain* (1985) c. könyvét, *A magyar katonai repülés története* (2008) c. munkáját, amit közösen jegyzett néhai M. Szabó Miklóssal, az MTA rendes tagjával, *Az ember és a világűr: Az űrdinamika fizikai alapjai* (2011) c. egyetemi jegyzetét, valamint a Grósz Andorral és Remes Péterrel közösen írt *Magyar repülés- és orvostan története* (2013) c. hiánypótló művet.

*Különleges vonzalma volt a gigantikus tudományszervezési feladatok, az enciklopédikus könyvek, szótárak, lexikonok szerkesztéséhez. Így akarta hatalmas tudását és tapasztalatait átadni, „nyomot hagyni”, a fiatalokat tanítani. Közreműködött az Űrhajózási Lexikon (1981, 1984) elkészítésében, szerkesztője volt a Repülési Lexikonnak (1991), főszerkesztője a kétkötetes Hadtudományi Lexikonnak (1995), de ott bábáskodott a hadtudományi lexikon új kötetének (2019) megszületése mellett is. Hosszú időn keresztül szerkesztette a *Repülés világa* c. tudományos szakmai folyóiratot és a *Magyar szárnyak* repülési évkönyvet. A Hadtudományi Lexikon készítésekor volt szerencsém szorosan dolgozni vele, aki akkor már a Társaság elnöke, én pedig mint csoportfőnök az anyagi-technikai biztosítás szócikkeinek felelőse voltam. A munka több mint két évig tartott, 124 szerző 36 szakterületen végezte a címszavak és szócikkek kidolgozását, amit aztán két kötetben 1584 oldalon foglaltak össze. Főszerkesztői munkáját mindig a szakmai alaposág, a kiváló szervezőképesség, a konstruktív vitakészség fenntartása, a türelem és a derű jellemezte.*

De Szabó József *nem volt szobatudós*, 1976-tól vett részt a szovjet - magyar űrrepülés előkészítésében, amely nagy fontosságú politikai feladat és történelmi szakmai kihívás volt. Igen jól jött akkor tudományos felkészültsége, hiszen rendszeres meghívottja volt a moszkvai *Interkozmosz Tanács* üléseinek, szakértő tagja volt az *Űrkutatási Állami Bizottságnak* egészen 1980-ig. 1986 és 1988 között az *MTA Interkozmosz Tanács* tagja volt, néhai Dr. Hidegh János o. vezérőrnaggyal együtt közvetlenül felelt az űrhajós-jelöltek (Farkas Bertalan főhadnagy, Magyarai Béla főhadnagy, Buczkó Imre százados, Elek László százados) kiválasztásában és felkészítésében. 1980. május 26-án ott volt Bajkonurban az űrhajó startjánál és a szerencsés földet érésnél egyaránt. Részt vett az űrutazás tudományos programjának összeállításában, szakértőként közreműködött a *Központi Fizikai Kutatóintézet Pille műszercsalád* létrehozásában. Munkásságával hozzájárult az űrkutatás kialakulásához és fejlődéséhez Magyarországon, amit napjainkra nemzeti űrstratégia, kialakult intézményrendszer, és a jövődő új magyar űrpilóta kiválasztása fémjelez. Ma már a Magyar Honvédség is rendelkezik egy űrkutatással foglalkozó osztállyal, amely jelenleg az MH Haderőfejlesztési és Transzformációs Parancsnokság állományában tevékenykedik.

Szabó József vezérőrnagy 1990-ben aktívan részt vett az MHTT megalakításában, 1990-1995 között alelnök volt, majd 1995 és 2004 között, *három egymást követő cikluson* keresztül vezette az egyesületet. Tudományos tevékenységét a HM Zrínyi-Díjjal, a Hadtudományi Társaság Tanárky-Díjjal ismerte el. Elsőként kapta meg 1994-ben a Magyar Repüléstudományért Emlékérmét, majd 1995-ben a Magyar Űrkutatásért Emlékérmét. Alapító tagja volt a Magyar Asztronautikai Társaságnak. 1993-ban egyik kezdeményezője volt a Hadtudományi Bizottság újra-alakításának a Magyar Tudományos Akadémián.

Szabó József vezérőrnagy 60 éves korában ment nyugdíjba, és a *repülést felváltotta tudományos és oktatói munkával*. Az új aktív korszakban nem a munkát látta, mert hitt a tudás és tapasztalat átadásában, hasznosításában. Mint c. egyetemi tanár a ZMNE-en repülőharcászatot, repülőhadviselést, űrdinamikát és aerodinamikát tanított. 1992-től másfél évtizedig oktatott űrdinamikát a BME Repülőgépek és Hajók Tanszéken. De aktív egyetemi oktatóként az Óbudai Egyetemen, a NKE HHK-on és a Szegedi Tudományegyetemen is működött. Két doktori iskolának (ZMNE HDI, BME Kandó Kálmán Doktori Iskola) volt tagja, másfél tucat doktorandusza szerzett doktori fokozatot. Imádozott tanítani, nekem rendszeresen elmesélte oktatási élményeit, tapasztalatait, amit a szabadon választott tantárgy tanítása közben szerzett. Szerette a fiatalokat, becsülte diákjait, és mindenkinek rendelkezésére állt, aki egy kicsit az űrkutatásban akart elmélyülni. Második karrierjéből napjainkban is tanulhatunk, megmutatta, hogy van élet a

haderőn kívül is! Igaz, ő munkásságának és érdemeinek teljes elismerésével hagyta el a sereget.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

A mai emléktábla-állítás közös erőfeszítés eredménye! Köszönöm Kilián Nándor, Ugrik Csaba és Dr. Koller József tábornok urak támogatását. Hálásak vagyunk az MH vitéz Szentgyörgyi Dezső 101. Repülődandár vezetésének az esemény támogatásáért. Hiszem, hogy Szabó József vezérőrnagy életművének elismerésével jó példát adunk a fiatal hajózóknak, a Honvéd Légierő állományának.

Köszönöm – népszerű nevén - a Kecskeméti Repülőkórház vezetésének, Dr. Sasi Ágnes ezredes asszonynak a kezdeményezés támogatását.

Köszönöm a Társaság előkészítő csoportjának (Dr. Jónás János alezredesnek, Dr. Hegedűs Ernő alezredesnek és Dr. Hegedűs Henrik t. alezredesnek) a végzett munkát, ami nélkül az emléktábla-avatás nem valósulhatott volna meg.

Köszönöm a Szabó-családnak, hogy segítették az emlékmű-készítés munkálatait.

Végül köszönjük Kamasz Krisztián művésznek az emléktábla megalkotását, amely méltó emléket állít a tudós katonának.

Végül Szabó József kedvenc költője, **József Attila** száz évvel ezelőtt írt Jelen, múlt, jövő c. versével szeretném az avató beszédemet zárni:

„Az elmúltba szemem tétován tekint
Egypercre csak! Üldözi a jelen,
Nem pihenhet régi emlékeken,
Unos-untalan visszatér megint.

A jelen, oh! a jelen mindig bántott,
Amerre én, mindig arra haladt,
Tövisekkel hinté bé utamat
S elvett tőlem reményt, boldogságot.

Nem veheté el, bár kínozta nagyon
-Történik minden, ahogy írva vagyok –
Nem veheté el, nem a jövőt tőlem.

Tövises úton segít a jövőndő;
Jövőben dicsőül a szenvedő;
Jövő mutatja az utat előttem!

Köszönöm a figyelmet!